

La Barcelona de Rússia

L'any 1991, en una entrevista a Televisió Espanyola, l'exconseller de Cultura de la Generalitat, Max Cahner, es felicitava perquè en aquells anys s'havia pogut començar a posar damunt la taula la qüestió de la independència de Catalunya. *“L'autodeterminació era un tema tabú, però podríem dir que s'ha despenalitzat, com parlar d'independència. Són paraules que ja no suggereixen violència ni guerra civil. És important que es pugui ser i dir el que un cregui sense haver-se d'amagar i dir les coses pel seu nom”*, afirmava. Cahner va ser conseller de Cultura a l'inici de la presidència de Jordi Pujol, entre els anys 1980 i 1984. De les seves paraules l'any 91, se'n desprèn que, mentre va ser conseller, va sentir-se d'alguna manera limitat per posar damunt la taula alguns temes que més tard sí que va poder plantejar.

Caixa de 13 CD amb la integral de les *Simfonies* de Xostakóvitx. © Cedida per l'Orquestra Simfònica Nacional del Tatarstan

Aquest 2018 l'Orquestra Simfònica Nacional del Tatarstan ha presentat una caixa de 13 CD amb la integral de les *Simfonies* de Xostakóvitx, sota la direcció del seu titular actual, Aleksandr Sladkovski. Amb aquesta excusa, una visita a Kazan, la capital de la República del Tatarstan, permet copsar un ambient d'incipient renovació i posada al dia que recorda en més d'un aspecte el de la Catalunya i la Barcelona dels anys vuitanta del segle passat.

Kazan és una ciutat considerablement més petita que Barcelona i el passat recent pesa sobre el seu urbanisme i fins i tot damunt les maneres dels seus habitants. Fa la sensació de ciutat tancada als estrangers durant molts anys, però que està treballant per capgirar aquesta inèrcia. *"Barcelona, posa't guapa"*, se'n recorden? El fet que el govern d'aquesta república de Rússia hagi apostat per donar-se a conèixer al món convidant periodistes a presenciar el llançament dels discos de la seva orquestra és un altre indicatiu que fa pensar en aquesta voluntat d'obrir-se al món... sense haver de passar per Moscou.

Un altre punt de contacte amb els nostres anys vuitanta és la qüestió de la llengua. El tàtar, llengua pròpia de la república, va quedar pràcticament esborrat de les escoles i l'Administració durant l'època soviètica. Va passar de pares i avis a alguns joves, però actualment es du a terme un procés de normalització similar al que es va fer a Catalunya. La retolació és bilingüe, i les pàgines oficials, tant del govern tàtar com de l'Ajuntament de Kazan, s'ofereixen en tres versions: tàtar, rus i anglès.

Tornem, però, a Xostakóvitx. Després de set anys al capdavant de la Simfònica del Tatarstan, Aleksandr Sladkovski s'enorgulleix a dir que *"l'orquestra va ser fundada fa cinquanta anys, però els darrers set anys ha canviat molt, sona com una orquestra completament diferent, millor"*. És cert que la renovació de músics és més que evident. Llevat d'alguns pocs membres de la formació des de fa dècades, la majoria són joves que no hi porten gaires anys. Això, junt amb les limitades dimensions de l'auditori de Kazan (una "capsa de sabates" amb capacitat per a 800 persones), explota al màxim l'espectacularitat, mesurada en decibels, de la música de l'insigne compositor rus. Possiblement el so de l'orquestra no és -encara, si més no- de la millor qualitat que ens puguem imaginar, però segurament el que importa en realitat no és tant el nivell musical com el fet de tenir un ambaixador capaç d'aconseguir que es parli del Tatarstan i Kazan més enllà de les competicions esportives que són tan habituals a la ciutat.

Alexander Sladkovsky, director de l'Orquestra Simfònica Nacional del Tatarstan, saluda Sofia Gubaidulina, en la inauguració de la darrera edició del Festival Concordia-Sofia Gubaidulina. En segon terme, el violoncel·lista Alexander Knyazev. © Cedida per l'Orquestra Simfònica Nacional del Tatarstan

Entre visites, assajos i concerts, la vice-primera ministra del Tatarstan ens concedeix una entrevista sense límit de temps ni de temes. Leyla Fazleeva és filòloga russa de formació, però també parla amb tota naturalitat el tàtar: és una d'aquestes descendents de famílies que van conservar la llengua pròpia a l'esfera privada. Després de dedicar-se a la docència va fer el salt a la política, i des de les seves responsabilitats en el camp de l'ensenyament va anar fent que el tàtar tingués el seu espai propi a l'escola. En ascens constant, aquesta dona de només 42 anys és la vice-primera ministra en un gabinet en què només té una altra companya dona: la paritat sembla que encara no ha arribat a Rússia, ni al Tatarstan.

Preguntada directament sobre quin és el paper de l'orquestra nacional al seu programa de govern, i especialment pel que fa a una diplomàcia cultural diferenciada de la que es pugui dictar des de Moscou, dona una resposta que potser podria haver estat pronunciada pel Max Cahner dels anys vuitanta: *"No podem dir que Rússia i Tatarstan vulguem estar separats. Nosaltres volem millorar el conjunt sent una part de Rússia. Tenim una història de mil anys de tàtars vivint junt amb els russos, i aquí a més tenim un important substrat musulmà. Donar suport a la cultura a través de l'orquestra és l'únic objectiu de les nostres polítiques. Tenim una bona base musical a Kazan, gràcies a les escoles i els conservatoris, de manera que es tracta d'aprofitar aquesta potencial i donar-hi sortida"*.

Web del govern en rus, tàtar i anglès

"No podem dir que siguem separades, volem millorar-ho tot, simplement com una part de Rússia. Tenim una història de mil anys de tàtars vivint junt amb els russos. Donar suport a la cultura a través de l'orquestra és l'únic objectiu de les nostres polítiques. Tenim una bona base musical a Kazan, gràcies a les escoles i els conservatoris, de manera que es tracta d'aprofitar aquesta potencial i donar-hi sortida".

El cert, però, és que han convidat premsa estrangera a nombrosos esdeveniments els darrers anys i que no perden ocasió de presentar-se com un govern independent, amb seu al Kremlin Blanc, que és fàcilment contraposable al Kremlin de la plaça Roja moscovita. Tradicions autòctones, llengua pròpia, competicions esportives de nivell internacional, govern autònom en una ciutat que viu en plena transformació per donar-se a conèixer al món... El clima tàtar, és cert, no és com el mediterrani, i les càlides platges de Barcelona allà es transformen en la confluència de dos rius gèlids, el Volga i el Kazanka. Però... qui sap? Moscou i Sant Petersburg no són precisament paratges tropicals i han estat capaces d'atreure l'atenció de nombrosos viatgers. Barcelona, fa tres dècades, pràcticament no tenia platges. Si el que compta és la voluntat, es diria que el Tatarstan va pel camí de fer-se un nom propi, no necessàriament unit a Rússia, en un futur no tan llunyà com es podria pensar.

Imatge destacada: façana de l'Auditori de Kazan. © Cedida per l'Orquestra Simfònica Nacional del Tatarstan